نویسندگان: دکتر منوچهر رشیدیان[1]، دکتر قباد مرادی[2]، دکتر زهرا صلواتی، دکتر شیرین مهدوی[3]

بررسی میزان آگاهی دانش آموزان دبیرستانی و دبیران شهر سنندج در خصوص شناخت بیماری ایدز و راههای پیشگیری از آن در سال ۱۳۷۹

چکیده:

آلودگی به ویروس Human Immune Deficiency Virus (HIV) و AIDS مشکل حاد امروز می‌باشد و تمام ابعاد اجتماعی، فرهنگی، صنعتی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این بیماری به سرعت در کشورهای آسیایی جنوب شرقی در حال گسترش است. طبق گزارشات WHO بیماری مهلک قرن بیست و یکم شناخته شده است.

با توجه به عدم وجود واکسن و درمان قطعی برای این بیماری، پیشگیری مهم‌ترین روش مقابله است. مهم‌ترین برنامه درازمدت پیشگری را نیز بعد آموزش تشکیل می‌دهد. با توجه به گزارشات اخیر موارد آلودگی با ویروس ایدز در کشور ما لزوم اقدامات سریع در زمینه بیماری ایدز جهت جلوگیری از اشاعهٔ آن حائز اهمیت است و در این میان دستیابی به نگرش افراد جامعه خصوصاً قشر جوان در مورد بیماری ایدز و راههای پیشگیری از آن می‌تواند در برنامه‌ریزیها به منظور آموزش کمک کننده باشد.

این مطالعه کیفی بوده و به روش (Focus Group Discaussion) یا روش مصاحبه گروهی در بین ۱۲ گروه (۴ گروه دانش‌آموزان دختر دبیرستانی، ۴ گروه دانش‌آموزان پسر دبیرستانی ۲ گروه دبیر زن و ۲ گروه دبیر مرد) انجام گرفت.

۱۶ سؤال در قالب دو هدف شناخت از بیماری ایدز و شناخت از راههای پیشگیری ایدز مطرح گردید. در نتایج به عمل آمده سطح آگاهی دبیران و دانش‌آموزان مشابه و در حد متوسط بود.

قریب به اتفاق گروهها از آمارهای موجود اطلاع نداشتند. اکثریت آنها علایم بیماری را نمی‌شناختند. اکثریت شرکت‌کنندگان به طور پراکنده یک یا دو راه پیشگیری را ذکر می‌نمودند. همگی گروهها سیستم اطلاع‌رسانی و آموزش در این زمینه را بسیار ضعیف ارزیابی نمودند. در این رابطه راه حل هایی نیز پیشنهاد گردید.

لغات کلیدی: ایدز، دانش آموزان، دبیران، آگاهی

مقدمه:

سندرم نقص اکتسابی سیستم ایمنی (ایدز) توصیفی از طیف اختلالات ناشی از اختلال در کارکرد سیستم ایمنی سلولی و هومورال است که در اثر عفونت با ویروس نقص ایمنی انسانی (HIV) به وجود می‌آیند.

در کشور ما نیز نخستین مورد ایدز در سال ۱۳۶۶ گزارش شد و متأسفانه از سال ۱۳۶۶ به بعد با سیر صعودی بر موارد جدید کشف شده افزوده شد است.

شمار مبتلایان به این بیماری مهلک قرن بیستم، به سرعت در حال افزایش است. تا کنون بیش از ۵۳ میلیون مورد آلودگی به ویروس ایدز از سرتاسر جهان گزارش شده است و انتظار می‌رود این رقم طی سالهای آتی به صورت قابل توجهی افزایش یابد.

این بیماری به علت تحلیل بردن سیستم ایمنی و ایجاد عوارض شدید بر روی تقریباً تمامی ارگانهای بدن و نیز به دلیل در دسترس نبودن درمانی قطعی برای آن، به عنوان یکی از مهلک‌ترین بیماریهای قرن بیستم شناخته شده است. بیماری مرگباری که با رعایت قوانین ساده بهداشتی و پایبندی به اصول اختلاقی به راحتی قابل پیشگیری است.

[1] دکتری میکروبیولوژی و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
[2] پزشک عمومی و مدیر گروه کارشناسان مبارزه با بیماریهای واگیر دانشگاه علوم پزشکی کردستان
[3] پزشکان عمومی

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-22]

روش کار:

نمونه شامل ۸ گروه دانش‌آموز دختر و پسر دبیرستانی (۴ گروه دختر و ۴ گروه پسر) و ۴ گروه دبیر زن و مرد (۲ گروه زن و ۲ گروه مرد) مجموعاً ۱۲ گروه می‌باشد که هر گروه به طور متوسط از ۱۰-۶ نفر تشکیل شده است.

این مطالعه از نوع کیفی بوده وبه روش بحث گروهی تمرکز (Focus Group Discussion) انجام شده است. بحث گروهی تمرکز روشی است که جهت کسب اطلاع از دانش و نگرش گروههایی که برای آنها برنامه‌ریزی شده است، به کار می‌رود و روشی کارا برای جمع‌آوری اطلاعات در گروه هدف می باشد. از این روش می‌توان در زمینه‌های متعددی استفاده کرد، بخصوص وقتی اطلاع از دیدگاهها و چشم‌اندازها برای برنامه‌ریزی ضروری باشد.

روش مصاحبه گروهی، در واقع شیوه‌ای است برای اخذ اطلاعات کیفی از ایده‌های جمعیت ذینفع و دیگر گروههایی که در برنامه مشارکت دارند. این روش نوعی بحث نیمه ساختاری است که درباره موضوعی خاص در یک گروه ۱۰-۶ نفره همگن انجام می‌گیرد.

نتایج:

تجزیه و تحلیل نهایی در بین کلیه گروههای مصاحبه شونده به این شرح است:

در قالب هدف اول که دستیابی به شناخت دانش‌آموزان دبیرستانی و معلمین آنها در خصوص آشنایی با بیماری ایدز بود، ۹ سؤال مطرح گردید که خلاصه نظرات به صورت زیر می‌باشد:

در خصوص آشنایی با نام بیماری ایدز و منبع آشنایی، اکثریت افراد از طریق صدا و سیما و گروه قلیلی هم از سایر راهها از جمله شمارهای مراکز بهداشتی، بروشورها و پمفلت‌های سطح مدارس، مطالعه کتب و شرکت در سمینار و یا به طور پراکنده از سطح جامعه برای اولین بار با نام بیماری آشنا گردیده بودند. در زمینه شناخت گروهها از وضع موجود تقریباً فریب به اتفاق شرکت کنندگان هیچ گونه اطلاعی از آمار دقیق نداشته و اعداد ذکر شده از جانب آنها بیشتر جنبه حدس و گمان داشت. اکثریت قریب به اتفاق شرکت کنندگان بر خطرناک بودن بیماری، عدم در دسترس بودن واکسن یا داروی مؤثر در این زمینه و سرانجام بیماران مبتلا به ایدز واقف بودند. در مجموع، شرکت‌کنندگان، به طور پراکنده، گروههای در معرض خطر را شامل جوانان، معتادان تزریقی، ایرانیان مقیم یا مسافران خارج از کشور، کارکنان مراکز درمانی، کودکان متولد شده از مادران آلوده، دریافت کنندگان خون و فرآورده‌های خونی و افراد دارای روابط جنسی نامشروع می‌شناختند. در این میان به کودکان مقیم در کانونهای اطلاع و تربیت، زنان بدکاره ولگرد و یا ساکن در در ندامتگاهها، رانندگان ترانزیت و ملاحان، بیماران دیالیزی، اهداء کنندگان خون و افراد مقیم در اردوگاهها و سربازخانه‌ها هیچ اشاره‌ای نگردید.

در خصوص شناخت گروهها از راههای انتقال، اکثریت آنها یکی از سه راه عمده انتقال را که شامل: ۱) مادر به جنین ۲) انتقال جنسی ۳) خون و فرآورده‌های خونی می‌باشد. برشمردند. در بین گروهها، اقلیتی هیچگونه آگاهی از راههای انتقال نداشتند و آب، غذا، استفاده از وسایل شخصی دیگران و حتی وراثت را در این زمینه دخیل می‌دانستند که این گروه بیشتر شامل گروههای دانش‌آموزی بود. در زمینه شناخت گروهها از علائم بیماری مبتلا به ایدز تقریباً بیش از نیمی از آنها علائم عمومی و جسمانی را به صورت رنگ پریدگی، لاغری، اسهال و سرفه‌های مزمن، ضعف و ناتوانی و تب و لرز ذکر می‌نمودند. فقط گروه قلیلی بر وجود زخمهایی در سطح بدن و یا وجود مرحله نهفته و بدون علامت بیماری اشاره داشتند. اقلیتی هم هیچگونه اطلاعی از علائم بیماری ایدز نداشتند که این مسئله شامل هر دو گروه دانش‌آموزان و دبیران می‌گردید.

تقریباً اکثریت شرکت‌کنندگان با این جمله که همه افراد جامعه مبتلا به بیماری ایدز هستند تا خلاف آن ثابت شود، مخالف بودند و دلیل خود را عدم انجام آزمایش خون در این زمینه در بین تمامی افراد جامعه ذکر می‌نمودند. فقط اقلیتی با این دیدگاه موافق بودند اما استدلال خاصی در این مورد بیان نمی‌کردند و تنها معتقد بودند که جهت پیشگیری از ابتلا و ایجاد ترس در میان افراد جامعه می‌توان بر این نوع تفکر تأکید ورزید. همچنین در زمینه ارتباط با بیماران مبتلا به ایدز، بیش از نیمی از شرکت‌کنندگان چه در میان دانش‌آموزان و چه دبیران، با وجود آگاهی نسبی از راههای

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-22]

انتقال حاضر به برقرار نمودن هیچگونه ارتباطی با بیماران نبودند. کمتر از نیمی از اعضاء به دلیل رعایت نمودن مسائل انسانی و در نظر گرفتن نیازهای روحی بیماران و با رعایت جوانب احتیاط حاضر به برقرار نمودن ارتباط در یک سطح محدود بودند. در خصوص این سؤال که آیا گروههای مورد مصاحبه در زمینه بیماری ایدز آموزش دیده‌اند؟ اکثریت معتقد بودند که تا کنون هیچگونه آموزش کامل و جامعی در مورد این بیماری ندیده‌اند. دانش‌آموزان علت این مسئله را عدم اشاره به بیماری در کتب درسی و یا عدم توضیح توسط معلمین در کلاس‌های درس ذکر می‌نمودند. دبیران نیز دلیل آن را اطلاع‌رسانی ضعیف در سطح جامعه و عدم برگزاری کلاس‌های آموزش یا کنفراس‌های مستمر در این زمینه می‌دانستند. اکثریت شرکت‌کنندگان اطلاعات خویش را به طور پراکنده، از منابع مختلف در خارج از مدرسه دریافت کرده بودند. اقلیتی از شرکت کنندگان نیز به دلیل شرکت در یک سمینار یک روزه در تالار امام‌خمینی سنندج آگاهی‌های نسبتاً خوبی در مقایسه با بقیه در این رابطه داشتند. در قالب هدف دوم نیز هفت سؤال مطرح گردید که مجموع نظرات را به صورت زیر می‌توان خلاصه کرد:

در خصوص دستیابی به شناخت گروهها در زمینه آشنایی با راههای پیشگیری از بیماری ایدز، حدود نیمی از شرکت‌کنندگان به طور پراکنده به استفاده از وسایل استریل و یکبار مصرف در آرایشگاهها، مراکز درمانی و دندانپزشکی و عدم استفاده از سرنگ‌های مشترک در میان معتادان تزریقی اشاره داشتند. کمتر از نیمی از موارد در این زمینه آگاهی چندانی نداشتند و راه پیشگیری را آموزش از طریق رسانه‌های گروهی ذکر می‌نمودند. فقط اقلیتی از شرکت‌کنندگان بر کنترل روابط جنسی نامشروع با بالا بردن سطح اعتقادات مذهبی جامعه و نیز کنترل خون و فرآورده‌های خونی اشاره نمودند. حتی اقلیتی از شرکت‌کنندگان واکسناسیون دوران کودکی علیه بیماری ایدز را مناسب‌ترین روش پیشگیری می‌دانستند که این تفکر در بین دانش‌آموزان وجود داشت.

جهت دستیابی به نظرات شرکت‌کنندگان در مورد ارزیابی نقش تک تک آنها در زمینه مقابله با بیماری ایدز، بیش از نیمی از آنها بالا بردن سطح آگهی‌های فردی و انتقال آن به خانواده و اقشار مختلف جامعه را ذکر می‌کردند که در این رابطه دبیران مورد مصاحبه بر انتقال اطلاعات خویش به دانش‌آموزان بسیار تأکید می‌ورزیدند. کمتر از نیمی از موارد هم هیچگونه نقشی برای خود در این زمینه قائل نبوده و بر این عقیده بودند که تنها مواظبت فردی از خود، جهت بیمار نشدن بزرگترین هنر است. اکثریت شرکت‌کنندگان رادیو و تلویزیون را مهمترین راه فراگیر نمودن آموزش‌ها ذکر می‌نمودند. در حدود نیمی از افراد در کنار رسانه‌های گروهی بر نقش آموزش و پرورش نیز جهت فراگیر نمودن آموزش‌ها تاکید داشتند. بیش از نیمی از مصاحبه شوندگان وزارت بهداشت و تشکیلات وابسته به آن از جمله دانشگاه علوم پزشکی و شبکه‌های بهداشت (از طریق دادن آموزش‌های مستمر و مداوم به اقشار مختلف جامعه)، سازمان انتقال خون (از طریق کنترل و نظارت بر کیفیت خون و فرآورده‌های خونی)، سازمان بهزیستی (به عنوان ارگانی جهت یاری رساندن به بیماران و خانواده‌های آنان) و مراکز انجام آزمایشهای قبل از ازدواج (از طریق شناسایی مراجعین آلوده) را مهمترین سازمانهای مسؤول در رابطه با این بیماری می‌شناختند. اقلیتی تنها سازمان آموزش و پرورش (از طریق ارائه آموزش در سطح مدارس جهت دبیران و دانش‌آموزان) و اقلیت دیگری تمام سازمان‌ها و ارگانهای دولتی و غیردولتی را در این زمینه مسؤل می‌دانستند.

بحث:

در مطالعه به عمل آمده پس از بررسی نتایج حاصله از گروههای هدف، این نتیجه حاصل شد که سطح آگاهی مصاحبه شوندگان تقریباً در حد متوسط یا پایین‌تر از سطح متوسط (در حد اطلاعات ساده و تکراری) بوده که این مسأله بخصوص در زمینه اطلاعات مربوط به آمارمبتلایان، علائم بالینی بیماری ایدز و گروههای در معرض خطر جامعه محسوس‌تر بود. ضمناً سطح آگاهی دبیران در خصوص شناخت از بیماری ایدز و راههای پیشگیری از آن، تفاوت قابل ملاحظه‌ای با دانش‌آموزان نداشت و تقریباً قریب به اتفاق دبیران از آمارهای موجود در زمینه بیماری ایدز هیچگونه اطلاعی نداشتند. این مسأله ناشی از عوامل مختلفی از جمله عدم وجود انگیزه در آنها جهت پیگیری و اطلاع از وضع موجود و همچنین ضعف اطلاع‌رسانی در

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-22]

سطوح مختلف جامعه می‌باشد که مورد اخیر خود ناشی از پدیده انکار اجتماعی در کشور ماست. اگر چه بیش از ۱۵ سال از آغاز اپیدمی ایدز می‌گذرد، معهذا انکار کردن موارد ایدز کماکان در سطوح مختلف فردی و اجتماعی رواج داشته است که عمدتاً به دلیل وجهه شدیدا بد اجتماعی ناشی از آن می‌باشد که ریشه در فرهنگهای مختلف دارد. همچنین سطح آگاهی دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستانی تفاوت چندانی با هم نداشت که این مسأله در مورد دبیران نیز صدق می‌کند. پیداست که آگاه سازی اقشار مختلف جامعه، خصوصاً معلمین که در ارتباط روزمره با قشر جوان و در معرض خطر جامعه می‌باشند در حصوص پی‌بردن به ابعاد مشکل موجود می‌تواند تاثیر بسزایی در بالا بردن سطح آگاهی دانش‌آموزان و لذا از این طریق انتقال به سایر سطوح جامعه داشته باشد. نظر به اینکه در کشور ما، حدود ۱۸/۵ میلیون نفر دانش‌آموز وجود دارد که درصد زیادی از آنان در سنین نوجوانی در مقطع دبیرستانی تحصیل می‌نمایند و بخش عمده‌ای از روز را در طول سال تحصیلی در سطح مدارس سپری می‌کنند، لذا برنامه‌ریزی‌های آموزشی گوناگون در این زمینه می‌تواند اثرات چشمگیری در پیشگیری از بیماری ایدز درحال و آینده داشته باشد. بر این اساس و با توجه به نقش مهم آموزش در برنامه های دراز مدت پیشگیری از ایدز، می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که آموزش در سطح جامعه و به تبعیت از آن در سطح مدارس ما، ناکافی و عملاً در حد صفر است و اطلاعات مختصر بدست آمده نیز بیشتر بصورت پراکنده و از منابعی خارج از مدرسه نظیر اخبار پراکندهٔ صدا و سیما، اعلامیه‌ها و پلاکاردهای مرکز بهداشت وکسب شده است. هماهنگی وزارت آموزش و پرورش و وزارت بهداشت می‌تواند در تمامی سطوح مفید واقع شود. اختصاص دادن مطالبی در خصوص بیماری ایدز در بین کتب درسی رشته‌های مختلف تحصیلی در خصوص آشنایی با ماهیت ویروسی، علایم بیماری، سیر آن، راههای انتقال و پیشگیری، گام مهمی در جهت بالا بردن شناخت دانش‌آموزان به شمار می‌آید. همچنین برگزاری کلاسهای آموزشی مستمر جهت دبیران (خصوصاً دبیران زیست‌شناسی و بهداشت، جامعه‌شناسی و پرورشی) و برگزاری کنفرانسها و سمینارهای سالانه با یاری گرفتن از مراکز بهداشت و دانشگاه علوم پزشکی، می‌تواند اقدام دیگر آموزش و پرورش در این راستا باشد. در ارتباط با دانش‌آموزان در این زمینه و کمک به آنها در جهت بیان صریح راههای انتقال ایدز حائز اهمیت است، چرا که با توجه به فرهنگ خاص حاکم بر جامعه ما و سیاست‌های موجود، بر راههای انتقال جنسی بیماری ایدز، تاکید کمتری صورت می‌گیرد و بیان موشکافانه این مسائل می‌تواند مثمر ثمر باشد. بالا بردن سطح آگاهی دانش‌آموزان به طور زنجیره وار سبب بالا بردن میزان آگاهی خانواده و سایر اقشار جامعه می‌شود که در درازمدت یکی از مهمترین اقدامات در زمینه پیشگیری محسوب می‌گردد. در ادامه این مباحث با وجود اینکه راه جنسی یکی از ۳ راه عمده انتقال بیماری ایدز می‌باشد اما فقط گروه قلیلی به آن اشاره داشتند و به نظر می‌رسد این مسأله ناشی از آن است که افراد جامعه همچنان در این تصور باقی مانده‌اند که روابط جنسی نامشروع در کشور ما وجود نداشته یا در سطح بسیار پایینی وجود دارد و لذا فعلاً خطری ما را تهدید نمی‌کند یا اینکه از بیان این مسأله احساس شرم می‌نمایند. بنابراین سیستم‌های مسؤل بر اساس دیدگاه سازمان بهداشت جهانی (WHO)باید به قبول این واقعیت تن در دهند که در تمام دنیا انتقال از راه جنسی همچنان شایعترین راه انتقال است و محدود به فرهنگ یا کشور خاصی نمی باشد. لذا باید تمهیداتی جهت جلوگیری از اشاعه آن به عمل آید. دست‌اندرکاران امر آموزش و پروش نیز باید با گنجاندن اطلاعاتی راجع به مسائل جنسی در کتب درسی در حدی که قابل قبول بوده و با اصول اخلاقی و عرف جامعه سنتی ما مغایرت نداشته باشد، دانش‌آموزان را با این مسائل آشنا نموده و روش ایمنی این روابط را توضیح داده و آنها را با اشکال نامشروع آن آشنا سازند.

در این تحقیق حدود نیمی از شرکت‌کنندگان اعم از دانش‌آموزان و دبیران هیچ‌گونه نقشی را برای خود در زمینه مقابله با بیماری ایدز قائل نبودند. این گونه طرز تفکر به خصوص در میان دبیران ما، می‌تواند عواقب ناخوشایندی داشته باشد، چرا که حتی در صورت برگزاری بهترین جلسات آموزشی، در صورت فقدان انگیزه و احساس مسوولیت جهت دخیل دانستن خود در ارتقاء سطح سلامت جامعه، نتایج مطلوبی حاصل نمی‌آید.

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-22]

در بخش دیگری از نتیجه‌گیری، کلیه گروهها بـه نقـش صددرصد مؤثر رسانه‌های گروهی در زمینه آموزش بیماران و راهـهای پیشـگیری از ابتـلا بـه ایـدز اعتقـاد داشـتند. ایـن رسانه‌های همگانی خصوصاً رادیو و تلویزون در زندگی قریب به اتفاق خانواده‌ها تأثیر گذار بوده و هر کدام از اعضاء بسـته به شرایط فردی خویـش اسـتفاده مختلفـی از آن می‌نمـایند، پس در این خصوص مسوولیت سنگین و عظیمـی بـر دوش رسانه‌های گروهی خصوصاً رادیـو و تلویزیـون وجـود دارد و ضرورت سـرمایه گذاری مناسـب در ایـن زمینـه را ایجـاب می‌کند. این رسانه‌ها می‌تواننـد اقـدام بـه سـاخت سـریالها و برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی گوناگون و میزگردهای علمی در ارتباط با بیماری ایدز نمایند که چـه بسـا اثربخشـی آن از کلاسهای آموزشی و برگـزاری کنفرانس علمـی نـیز بیشـتر باشد. نتیجه دیگری که در این رابطه حاصل شد این است که میزان همکاری مراکز بهداشـت بـا مـدارس ناکـافی بـوده و آموزشها بصورت مـدون و مسـتمر نبـوده و پاسـخگوی نیـاز دانش‌آموزان و دبیران (از نظر ارتقاء سطح دانش و آگاهی آنها در خصوص ایدز) نمی‌باشد.

نتیجه دیگری که از این مطالعه حاصل شد این بـود کـه تعداد خیلی کمی از افراد مصاحبه شونده، اطلاعات خـود را از کتب و مجلات دریافت کرده بودند که این مسأله می‌تواند به علت نبود کتابهای ساده و جامع در این زمینـه، عـدم آگاهـی افراد از وجود چنین منابعی و یا نبـودن انگیـزه کـافی جـهت مطالعه کتابهای علمی خارج درسی باشد.

با سپاس و تقدیر از :

همکاران محترم مرکـز بهداشـت اسـتان کردسـتان کـه زحمات بیدریغشان را فراموش نخواهیم نمود.ادارت آموزش و پرورش ناحیه ۱ و ۲ شهرستان سنندج

منابع:

1-Harrisons Princciples Of Internal medicine. 14 th ed. 1998 308: 1791-1859

2-Cecil essential of medicine.4th ed.1997-108:49-797

(۳) دی موما ریچارد، جی بروکی مایکل- ان لیونر باربـارا، بـی پیـولاد ریچارد. راهنمای اچ‌ای، وی برای متخصصان بهداشت و علوم پزشکی، ویرایش دوم. ناشر اداره کل پیشگیری و مبارزه با بیماریها.

(۴) ویژه نامه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ـ ۱۳۷۸.

(۵)- Armestrong _ Johnathaan Cohen 1990, PP: 158 Infecious disease – Donald

(۶) ایدز وHIV در ایران. اداره پیشگیری و مبارزه با بیماریها . سه ماهـه دوم سال ۱۳۷۹ گزارش از اول برنامه ۱۳۶۵ تا ۷۹/۷/۱ .

(۷)Clinical Tubesclusis – John Kerafton – Norman horn. Fred Miller. Second edir – 1999 – PP: 156

(۸) Huung fan – Ross F. Conner – Luis P. Villarreal- The biology of AIDS – 4th ed. 2000-PP:136 137.

(۹)AIDS and maternal and child Health. May 1990 Published by the WHO – PP: 15-18

(۱۰)school health education to Prevent AIDS & STD Published by the WHO –1992

(۱۱)Wade – NA : Brikhead – GA: Warren – BL : Chabonneau – TT: French – PT: Wang – L: Baum – JB : AIDS and Zidovudine N- Engl – J- MED. 1998 Nov 12: 339 (20): 1400 – 14.

(۱۲)Maitinance antiretroviral therpies in HIV Infected Patients with undetectable Plasma HIV RNA after triple – drug therapy N – Engl – J – Med. 1999 Oct 26: 339: 12. 61 – 8. P

(۱۳) Parkinson with HIV Infection. Mov-Disord- 1998 Jul: 13 (4): 683-9.

(۱۴) HIV Pervention Assisted reporoduction in HIV disordant Couples. AIDS Reacl 2000 oct; 10 (10): 581-7. .

۱۵- آبـل جـودی، ترجمـه دکترحسـین ملک‌افضلـی. راهنمـای پژوهش‌های کیفی (اسـتفاده از روش مصاحبـه گروهـی)، تـهران ۱۳۷۸.

[Downloaded from zanko.muk.ac.ir on 2026-11-22]